

שיחות אל יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת לך לך

גליון 36

להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

הניסיונות בעבודת ה'

ענין הנסיונות לאדם – הוצאת כוחותיו הטמונים אל הפועל

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (בראשית יב א). ניסיון 'לך לך' הוא הראשון מעשרה ניסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו. ויש להבין כל ענין הניסיונות שהקב"ה בוחן בהם את צדיקיו. גם יש לדקדק דהול"ל צא מארצך, ועכ"פ לך מארצך, מאי 'לך לך'. ורש"י מביא מחז"ל 'לך, להנאתך', ותימה וכי היה צריך אברהם אבינו להבטחה של טובות גשמיות בשביל לשמוע לדברי ה'. עוד יש לדקדק, הרי כשאדם עוזב את ארץ מולדתו הוא יוצא תחילה מבית אביו, אח"כ מעיר מולדתו, ורק בסוף הוא עוזב את ארצו, וכאן מונה הכתוב את יציאות אברהם בסדר הפוך.

ובמדרש (בר"ר פל"ט ט), 'אמר רבי לוי שתי פעמים כתיב 'לך לך' [כאן ולהלן כב, ב בניסיון העקדה] ואין אנו יודעים אי זו חביבה, אם השנייה אם הראשונה, ממה דכתיב 'אל ארץ המוריה' הוי השנייה חביבה מן הראשונה'. בהשקפה ראשונה נראה זה כמדרש פליאה, וכי באמת אין אנו יודעים איזו מהן חביבה, הלא ניסיון העקדה, 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת', א"א לנו להשיג כלל, בפרט לפי מש"כ בספה"ק שכשהקב"ה אמר 'אשר אהבת' הכניס אהבתו של יצחק ללבו של אברהם אבינו במדרגה שאין אדם - אפילו מי שהוליד בן יחיד למאה שנים - מרגיש בדרך כלל, וא"כ איך שייך הוה-אמינא שניסיון של 'לך לך' חביב מניסיון זה.

יש לבאר כל זה בהקדם דברי המדרש (שם ג) על הכתוב (שיה"ש ח, ח-ט) 'אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחתנו ביום שידבר בה, אם חומה'

^o שמועס לישיבה גדולה, יום ה' לך לך תש"ס.

היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז'. מקרא זה נדרש על אברהם אבינו בניסיון כבשן האש – "אחות לנו" זה אברהם וכו' כזה שהוא מאחה את הקרע¹. 'קטנה' שעד שהוא קטן היה מסגל מצות ומעשים טובים. 'ישרים אין לה', לא הניקוהו לא למצות ומעשים טובים. 'מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה', ביום שגזר עליו נמרוד לירד לתוך כבשן האש. 'אם חומה היא', אם מעמיד דברים כחומה 'נבנה עליה טירת כסף', 'ואם דלת היא', אם דל הוא במצות ובמעשים טובים 'נצור עליה לוח ארז', מה הצורה הזו אינה אלא לשעה, כך אין אני מתקיים עליו אלא לשעה', עכ"ל. מבאר הרבי ר' בונים, שאף שאברהם אבינו נולד עם כוחות עצומים, כמו שדורש עליו המדרש, 'אחותנו' שאיחה את הקרע, היינו שעד ימיו היה מצב של 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', ואברהם אבינו איחה את הקרע בין העולמות, וקראו להקב"ה אדון, כלומר הוריד את שמו של הקב"ה לעולם התחתון, ועי"כ גם העלה את התחתונים, שיהיה בכוחם לעלות לעליונים, היינו ממש הימלדיגע כוחות, אבל כל אלו הכשרונות והכוחות היו טמונים וספונים עמוק בנפשו, וכל פמליא של מעלה וכל ברואי עליונים ותחתונים עומדים ומחכים לראות מה גורלם של אותם היכולות 'ביום שידובר בה', היעמוד אברהם בניסיונו ויתעקש וימסור נפשו, ואז באמת יזכה לאותו יעוד גדול שלמענו נוצר, וה' יבנה עליו 'טירת כסף', היינו שבטי יה, מתן תורה, ארץ ישראל, בית המקדש והשראת השכינה וכו', או אם יכנע לבו וייכשל, ואז יתפורר ויימחה כ'לוח ארז' שיורדים עליו מים הרבה, והיה לאבק פורת.

והיינו טעמא שהקב"ה מנסה את האדם, כי הניסיון מכריח את האדם להוציא את כוחותיו הטמונים במעמקי נפשו אל הפועל, למען יוכל ללחום בעצמו ולמשול ביצרו, וכך כל אלו הסגולות בנפש נעשים לקנין עצמי של האדם, ומבלעדי הניסיון לא היה מוציאם מהכח אל הפועל לעולם. והיינו דאיתא

¹ פירוש המדרש בקצרה. שהוא מאחה את הקרע- שהוא תופר את הקרע (עי' בפנים שהכוונה שאיחד את העליונים והתחתונים). מסגל- מצטיין. לא הניקוהו- לא נתחנך מהוריו למצות ומעש"ט. אם מעמיד דברים כחומה- שיעמוד בניסיון. טירת כסף- היכל של כסף, שעומד לכבוד ולתפארת לנצח. אם דל- שאינו עומד בניסיון. לוח ארז- שטבע העץ ששולט בו תולעים ונרקב ממים ושאר ענינים טבעיים.

בספה"ק שניסיון הוא מלשון 'ונתתי לך נס להתנוסס' (תהלים ס ו) 'נס' הוא עמוד גבוה מאד, כגון זה שתולים עליו דגל, היינו שהאדם 'מתנוסס' ומתרומם ע"י הניסיון, ממש כמו אברהם אבינו שהיו בו אלו הכוחות הנפלאים של 'אחותנו', לאחות שמים וארץ, ורק ע"י שנתנסה בניסיונות הוציא אלו הכוחות לפועל ונבנה עליו טירת כסף.

והיינו מאי דכתיב 'לך לך', שעל ידי הניסיון הזה תגלה את מי שאתה באמת, את הכוחות הפנימיים שלך, הסגולות המיוחדות שלך, הייעוד שלך. הכל תוציא מהכח אל הפועל ע"י שתעמוד בניסיון בעקשנות ובמסייג.

ולכן כתיב 'לך לך' גם באחרונה, בניסיון הקשה ביותר שבעשרה ניסיונות, דהנה איתא בזה"ק (ח"א ס.). ש'אברהם אברהם' דכתיב גבי עקדה, היינו אברהם למעלה ואברהם למטה. ויש לבאר בפשטות שהכוונה היא כדברינו, שיש 'אברהם' שכל רואיו מכירים בעולם הזה הגשמי, אבל יש גם אברהם למעלה, אותו 'אברהם' שכלפי שמיא גליא שיש לו עוד כוחות עצומים וקדושים ונוראים עמוק עמוק בנפשו, שעדיין לא יצאו מהכח אל הפועל, ורק ע"י ניסיון קשה ביותר יתגלה אותו 'אברהם'. ולכן אומר לו ה' 'לך לך', היינו שהעקדה ושאר הניסיונות הכל 'להנאתך ולטובתך', כדי שתייחד אלו שני אברהם, ותגלה אותו אברהם הטמון ותוריד אותו מהשמים לאברהם דלתתא. וכך ע"י שתקיים בעצמך 'אם חומה הוא' בגבורה עילאה, תזכה ש'נבנה עליה טירת כסף' שתגיע אל השלמות שלך ולייעוד הגדול שלמענו נוצרת.

ועתה נבין סדר היציאות שבפסוק כמין חומר, שהרי הניסיון הראשון, לרומם את האדם בתחילת עבודתו, הוא 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך'. כלומר ידוע שהאדם נשפע מסביבתו, ולכל אחד יש הרגלים ומידות לא טובים והנהגות פסולות שנשתרשו אצלו על ידי תרבות 'ארצו'. הדברים שהוא ראה ושמע ברחוב, כגון התנהגות כללית באכילה ובהליכות אנשי מדינתו וכו'. בנוסף לאלו יש השפעות אחרות על האדם, שלמד אותן ושנתשרשו בו 'ממולדתו', מחבריו וקרוביו ובני קהילתו וכו', והשפעתן חזקה הרבה יותר על האדם, כי הם קרובים אליו יותר. ההרגלים הללו נעשים לאדם טבע שני, וקשה מאד להתגבר עליהם. אבל היציאה הכי קשה היא מהדברים הטבעיים שנשרשים לאדם מלידה, 'מבית אביך', בין אם מההרגלים והתפיסות שקיבל

מהחינוך שבבית, בין אם מתכונות מסוימות שעוברות אליו בירושה, כי אלו הם ממש בדמו, חרוטים בעט ברזל על נפשו, ואינם טבע שני אלא טבע ראשון. ומי שנשתרשה אצלו מדה מגונה או הנהגה פסולה 'מבית אביך', קשה לו מאד מאד לשנותה ולקנות לעצמו טבע חדש. אבל כל אלו הענינים הם תנאי קודם למעשה למי שמתקרב לה' ועומד בראשית עבודתו. אם אתה רוצה לגלות מי אתה, מהו ה'לך' האמתי, מה התכלית שלך ומה היעוד שלמענו נוצרת, אם אתה רוצה לבנות 'טירת כסף' – אתה צריך לפני כן לעזוב הכל, 'ארצך', 'מולדתך', ו'בית אביך' ולהתחיל מחדש.

לכן שפיר מובן ההו"א שניסיון 'לך לך' יותר קשה מהעקדה, שהרי בשעה שנצטווה אברהם אבינו להעלות את יצחק על המזבח כבר היה בסוף ימיו, אז כבר עמד בתשעה ניסיונות, ונתרומם ונתעלה ונתקדש ונתנוסס על ידיהם, וזכה לגלות את ה'לך' שלו בהרבה מדרגות ובחינות, אבל בשעה שאמר לו הקב"ה 'לך לך מארצך' עדיין היה בראשית עבודתו, ולא ידע עדיין מי הוא ומה הוא, ואז, במדרגה ההיא של 'אחות קטנה', קשה מאד לעזוב הכל ולעשות גם דברים קטנים הרבה יותר. לכן צריכים לימוד מהפסוק שהשנייה באמת חביבה יותר.

ניסיונותיו של אדם הם לפי שליחותו בעולם

צריכים לדעת שלכל אדם יש כוחות גדולים הטמונים עמוק בלבו, ולא זו אף זו, אלא לכל אחד יש כוחות מיוחדים לו שאין לאדם אחר בעולם, ואלו הם הכשרונות שהוא צריך בכדי למלא שליחות המיוחדת לו. ולכן אמרו חז"ל (ברכות נח.) 'שאינ דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה', ואיתא מהאר"י ז"ל שמאז בריאת העולם ועד עתה לא היו שתי נשמות שהיתה להם אותה שליחות ואותם כוחות. לדאבונו יש הרבה אנשים שעוברים כל ימי חייהם בלי שיגלו ויוציאו אלו הכשרונות מהכח אל הפועל, כי לא עמלו בזה ולא עמדו בניסיון.

אכן אין לנו לחפש נסיונות, יש נסיונות די והותר, שאורבים ומחכים לאדם בכל יום, כמו שאמרו חז"ל יצרו של אדם מתגבר ומתחדש בכל יום. לכן אם אתה מרגיש שיש לך ניסיון קשה מאד תדע שהקב"ה רוצה להרים אותך, הקב"ה

רוצה לבנות עליך 'טירת כסף' ורוצה שתגלה את ה'לך' שלך. ודייקא מפני שאתה שונה מחברך ויש לך כוחות מיוחדים, גם הניסיון שלך מיוחד לך, ה'ארצך' או ה'מולדתך' קצת שונה מזה של חברך, ולכן אולי יהיה יותר קשה בשבילך השלב הזה של הניסיון, אבל צריך אתה לדעת שזו היא הדרך היחידה שתוכל לבוא לגלות ולהוציא את ה'לך' המיוחד לך. ואל תחשוב שהיום תתעלם מהקריאה 'לך לך' ומחר תתחזק, כי מי יודע מה יולד יום, מאן ימר שהכוחות הללו יהיו אצלך למחר. חבל מאד שיאמרו עליך בשמים 'ואם דל היא נצור עליה לוח ארז', שמתפורר ונאבד והיה כלא היה. וחזקת והיית לאיש, תתאזר בגבורה להיות 'אם חומה הוא', לקיים בעצמך 'לך לך מארצך' בשלמות, לעזוב כל השפעות פסולות ונפסדות, וללכת אחרי ה' אל הארץ אשר אראך'.

לפעמים אחרי שקוראים סיפורי מעשיות על חסידי קדמאי, יכולים להגיע לחלישות הדעת. למשל כשמספרים על הפחד והקדושה שהיה בשולחנו של הצאנזער רב זי"ע וכו', חושב האדם לעצמו, אוי חבל, אילו נולדתי לפני מאה שנה והייתי זוכה להתאבק בעפר רגליהם של הני צדיקי וקדושי עליון, הרי הייתי איש אחר לגמרי, כמה תפילתי הייתה יותר בדבקות, כמה טהורים היו דרכי ומחשבותי. אילו הייתי לומד באחד השטיבלעך בפולין, כמה גדלות בתורה בטהרה הייתי קונה לעצמי. אילו הייתי נמנה עם היושבים בבעלזא, כמה חסידות הייתי סופג בקרבי, וכך נופל לבו בקרבו על גורלו ששמהו ה' בדור שפל שכזה. ופעמים הרבה נופלות לאדם מחשבות פסולות כאלו לא כשחושב על לפני מאה שנה, אלא כשמתבונן על חברו שיושב לידו בספסל ולומד בהתמדה ובחשק בלי היסח הדעת, ונראה לו שחברו מגיע בנקל להתרכז במשך כמה שעות ברציפות, והלב מתמלא קנאה, הלא אם היה לי ראש יותר טוב כמוהו, או אם לא היתה לי תאוה כזו עצומה לפטפט בדברים בטלים באמצע הסדר, הייתי גם אני לומד כמוהו. וכך נופל לבו בקרבו ומתייאש ויוצא ממנו כל החשק ללמוד או להתפלל. וכן בתכונת הנפש – אילו לא היה דמי בוער בקרבי והייתי יותר שקט ושלו, הייתי הרבה יותר נוח לבריות והיה לי יותר קל גם ללמוד בלי רצון לעשות רעש. מהצד השני, יושב חברו בעל הטבע

השקט ויש לו קושיא חזקה לשאול בשיעור אבל הוא מתבייש, ומקנא בזה הרעשן, ששואל לפעמים קושיות טובות בשיעור וכו'.

כל אלו המחשבות מצויים מאד אצל כולם, אבל צריכים לדעת שהיא מחשבה עקומה ביסודה. משל למה הדבר דומה, לאחד שחוטב עצים ביער, ותוך כדי שהוא עמל ומזיע לכרות עץ גבוה חושב לעצמו, אוי חבל אילו היה לי גרזן של זהב, כמה היה יותר טוב וקל לכרות העצים הללו. כמובן שכל השומע יצחק לו, שהרי גרזן של זהב אינו ראוי כלל לכריתת עצים קשים, אדרבה הזהב רק ינזק מהעץ ולא יועיל כגרזן של ברזל. כן ממש הדבר הזה. ובשלמא אילו באמת היתה תכלית אחת מסוימת, שכל אדם באשר הוא שם צריך להגיע אליה, כמות קבועה של דפים שצריכים לזכור או שעות לימוד שצריכים לצבור וכיו"ב, שפיר היה מקום לקנא בתכונות הנפש של פלוני ועל התקופה והמקום שבהם נולד, כי באלו התכונות והכוחות והסגולות היה מגיע לתכלית הנרצה בקלות. אבל באמת אין כלל תכלית כללית כזו, אלא יש לכל אחד 'לך' שונה מחברו, למען יוכל למלאות השליחות המיוחדת לו. בכדי להוציא את כוחות הנפש שלך, בכדי לגלות את ה'לך' המיוחד, נתנו לך משמים נסיונות, 'ארצך מולדתך בית אביך' שמיוחדים לך. לכן מגוחך לקנא בגרזן של זהב שביד חברך, כי גרזן זה לא יועיל מאומה לכרות את העץ שלך.

ואיתא בזה ווארט נפלא מהרוז'ינער, לבאר המשנה (אבות פ"ב מ"ד) 'אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה'. כלומר 'אל תאמר לכשאפנה' ויהיה לי ישוב הדעת בגשמיות וברוחניות, ויהיו לבי ומוחי פנויים לתורה ותפילה ועבודת ה', אז אקח את עצמי 'ואשנה', 'שמא' העבודה שמבקשים ממך משמים אינו הלימוד בתכלית ישוב הדעת, אלא רוצים ממך דוקא לימוד של 'לא תפנה', לימוד מתוך מלחמת היצר, שהלב חושק להפסיק הלימוד כל שתי דקות ולפטפט, אבל אתה מתגבר ונופל ושוב מתגבר, ומתוך יגיעה שאינך מבין כ"כ במהירות, אבל זה מה שה' אלקיך שואל מעמך. לכן אין לך להסתכל על פלוני ואלמוני ולקנא בגרזן הזהב של ה'לכשאפנה' שלהם, כי ה'לך' שלך מונח אך ורק דוקא ב'לא תפנה'.

הבח לעמור בניסיון 'לך לך' קיים לעולם בזרעו של אברהם

דא עקא. גם אחרי שהאדם מבין כי ראשית העבודה היא 'לך לך', ושאינן ה'לך' שלך דומה ל'לך' של חברך, עדיין יש לבעל דין מקום לטעון, בשלמא אברהם אבינו בחיר ה', אשר בן שלש הכיר את בוראו וכבר קפץ לכבשן האש במסי"נ, הוא שפיר יכול לעזוב את 'ארצו' ולהתהלך לפני ה' אל הארץ אשר אראך', אבל אני 'קליינע מענטשעלע', חרפת אדם ובזוי עם, ויודע בעצמי כמה אני שקוע ב'ארציות', והא ראייה שכל פעם שאני מנסה להגביה את עצמי קצת אני נופל שוב ושוב, מה לי ול'לך לך מארצך'. אבל תדע שמחשבה זו שגגה גדולה היא, הרי תתבונן קצת מה היה אותו 'בית אביך' שנצטווה אברהם אבינו לעזוב, הלא הוא ביתו של תרח, בית שכולו עבודה זרה, ה'מולדתך' היה זה של נמרוד הרשע, שהכיר את בוראו והתכוין למרוד בו, ומ"מ הגיע אליו דבר ה' לתוך אותה חשכות ואותה טומאה וקרא אליו 'לך לך מארצך אל הארץ אשר אראך'. לכן תשמע גם אתה אותה בת קול שקוראת לך באשר אתה שם, באותה ארציות ושפלות, ותובעת ממך 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך'.

ושמא תאמר, אכן כן, אני כבר יודע שיש לי תכלית מיוחדת, 'לך' מיוחד, וגם ידעתי שיתכן גם לצאת 'מארצך' שלי, אבל אני אינני אברהם אבינו, ומרגיש בעצמי שאינני מסוגל לעבודה גדולה שכזו. אבל הנה כתיב (פרק יב, ג) 'ונברכו בכך כל משפחות האדמה', ומפרש רשב"ם דבר נורא וקדוש, וז"ל 'ונברכו - לשון מברך ומרכיב'. פירוש 'הברכה', שלוקחים ענף מעץ ישן ומכופפים אותו לתוך האדמה, והוא משתרש ומוציא אילן חדש. ואע"פ שהחדש נראה כבריה בפני עצמו אבל את עיקר גידולו ויניקתו הוא מקבל מהעץ הישן². וזה מה שהבטיח הקב"ה לאברהם 'ונברכו בכך', ש'כל משפחות האדמה' יומשכו ויינקו חיות ושפע ממך. לכן גם אם אתה מרגיש שאינך מסוגל לקיים בעצמך 'לך לך', אבל אותה הברכה והמשכה של אברהם אבינו קיימת, ותוכל גם אתה לינוק חיות מאברהם אבינו שתוכל לקיים 'לך לך מארצך' שלך גם.

² וזה אחד מהפירושים במטבע הברכה 'ברוך אתה' – מלשון 'הברכה' והמשכה, שאנו מודים שכל החיות והכוחות שלנו הכל יונק ונמשך מאיתו ית', מקור החיים.

אמנם למען האמת כל ענין היניקה ע"י הברכה אינו שייך אלינו אלא למשפחות האדמה, כי אתה אינך יונק מאברהם אבינו ע"י הברכה והרכבה, אלא אתה 'א שטיק אברהם אבינו', שהרי יש בנפשך ניצוץ קדוש של אבינו אברהם בעצמו. וכדאיתא בספה"ק לבאר דקדוק הכתוב 'ואעשך לגוי גדול' (שם), דלכאורה הול"ל 'ואשימך לגוי גדול', שאז היה משמע שירבה זרעו עד שיהיה לגוי גדול, אבל 'ואעשך' משמע שה' יעשה את אברהם עצמו לגוי גדול, ואיך שייך לעשות אדם אחד, 'אחד היה אברהם', לגוי. אלא הם הם הדברים, כי ה' ית' לקח את נשמתו של אברהם אבינו ושתל חלק ממנו בתוך לבו של כל זרעו אחריו, והיינו 'ואעשך' ממש, שלא רק שאנו מצאצאיו, אלא בתוך כל אחד יש כוחו של אברהם אבינו ממש, והיינו ענין 'בך חותמין', שאחז"ל שאנו מברכים בכל תפילה 'מגן אברהם'. שנראה לבאר דהיינו שנקודת מגן אברהם קיימת לעולם בכל הדורות בכל זרעו, ואינו שבח על העבר גרידא, אלא שכוח 'מגן אברהם', בלשון הווה, קיים גם עכשיו.

מידת הצדיקים הליכה תמידית

אמנם כן, גם אם מבינים כל הני יסודות, עדיין עיקר העבודה מתחיל ב'לך'. 'א איד טאר נישט בלייבן שטיין, מ'דארף כסדר גיין', כי העומד במקום אחד זמן רב מדי ייפול בהכרח. לכן כתיב כאן 'לך לך' ובעקדה כתיב 'לך לך', ובכלל על אברהם אבינו כתיב 'התהלך לפני', וגם על נח כתיב 'את האלהים התהלך נח', וכן על חנוך 'ויתהלך חנוך את האלהים', ועוד. כי כן היא מידת הצדיקים, לא להישאר עומדים על אותו מקום, אלא תמיד ללכת מחיל אל חיל.

וזה לפעמים ניסיון גדול, ללכת בתמידות, שהרי כשבחור עולה מהחדר לישיבה או מישיבה קטנה לישיבה גדולה וכיו"ב, הוא מוכרח להיות הולך, שהרי כל הסדר היום שלו השתנה וכל השיעורים קשים יותר, לומדים גם יותר בבקיות ונבחנים כו', ולכן גם אם לא קל להתרגל להיות בן ישיבה, מ"מ אין לו ניסיון להיות עומד, אבל מי שכבר כמה שנים לומד בישיבה או בכולל ואינו עולה עתה למסגרת חדשה, אינו מרגיש צורך להיות הולך, אלא מנסה לעשות לעצמו מה שעשה בשנה שעבר, אבל צריך לזכור שזה לא נכון, כי אם אתה

עושה היום מה שכבר עשית לפני שנה ושנים, הרי זו עצמה נפילה גדולה, שהרי אין קוראים נפילה רק מי שחטא ל"ע בעבירות חמורות, אלא כל שעבודת ה' של האדם, התפילה שלו והתורה שלו, הם בלי קאך וברען, הרי גם זו נפילה עצומה. וזה יעיד כל אחד על עצמו, אם יש תקופה 'וואס ער איז נישט געשטיגען' מרגיש בעצמו נפילה וירידה.

לכן צריכים להיזהר מאד להיות הולך ולא עומד, 'לך לך' בכל תחום בעבודת ה' ובכל אופן, למצוא דרכים ותחבולות איך ללכת ולהתעלות כסדר. ואין הכוונה שצריכים להוסיף שעה של לימוד כל יום, גם זה דבר נפלא, אבל יכולים להיות הולך ע"י שמוסיפים באיכות, היינו אותה שעה שאתה כבר לומד בסדרי הישיבה, שלא תהיה שעה של שלשים וארבעים דקות, אלא שעה שלמה של לימוד בלי היסח הדעת, וכל דקה תהיה בת שישים שניות ולא של שלשים וארבעים לבד. וע"י שהאדם מחזק את עצמו כסדר ואינו מרוצה מהמצב שלו, אלא מוסיף והולך ומתדבק בחלק אברהם אבינו שבו ומקיים לך לך בעצמו, זוכה למדרגת 'התהלך לפני והיה תמים'. ועתה בפרשה זו הזמן גרמא לזה, כמו שהרבי מלובלין זי"ע היה אומר שעד פ' לך לך העולם שורה בחשכות, ובפ' לך לך מתחיל האור להאיר את העולם, כי כאן קיבל אברהם אבינו עול מלכות שמים³ וקרא להקב"ה אדון. לכן עתה מסוגל ביותר להיאחז באותו האור, ולעזוב על ידו את ה'ארץ' של כל אחד, עד שנגיע כולנו אל ה'ארץ אשר אראך'.

³ וראיתי מתרצים בזה, דהיינו טעמא שהבטיח הקב"ה לאברהם טובות גשמיות, 'להנאתך ולטובתך', ללמדנו שהרכה פעמים כשאדם עומד בראשית עבודתו הוא צריך עדיין ל'שלא לשמה', ולא יפול רוחו בקרבו, כדחזינן שב'לך לך' עוד הצטרף עמו לוט, היינו שהיה עדיין ערוב טוב ורע. לכן גם אם אדם מרגיש בתחילה שהוא צריך 'להנאתך ולטובתך' לא ירע לבו, אדרבה ימשיך בעבודתו ביתר שאת וביתר עוז, עד שייפרד מעם 'לוט' הרואה את הארץ כי כולה משקה, ומתוך שלא לשמה בא לשמה.